

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Disputationes Chirurgicæ Selectæ

Haller, Albrecht von

Lausannæ, MDCCLV.

VD18 90538846

XVI. Dissertatio Medico-Chirurgica De ... Nov-Antiqua, Seu
Woolhusiano-Hippocratica.

urn:nbn:de:gbv:45:1-16489

XVI.

DISSERTATIO
MEDICO-CHIRURGICA

DE

ΟΦΘΑΛΜΟΕΥΣΙ

NOV-ANTIQUA, SEU

WOOLHUSIANO-HIPPOCRATICA.

Quam Praside

BURC. DAVID MAUCHART P.P.

DEFENDET

JO. GEORG. GMELIN

TUBING.

Tubingæ mense Julii anno 1726.

Kr 2

XVI

DISSERTATIO
MEDICO-CHIRURGICA

DE

OSTEOMYELITIS

NOVAE ANTIQUAE SEU

WONNENIUM-HISTORICA

Quaeritur

AVGUSTINUS P. R.

DESCRIPTIO

IO. GEORG. GMELIN

TURINGIAE

Tubingae, apud Johann. Neubergerum, 1742.

P R O E M I U M

Miraculo pene similis res est, quod per tot secula suam adhuc tueatur auctoritatem magnus Hippocrates noster ! Hanc vero mirari, quin rimari mirum non est eum, qui vel Philosophia & medicina in prima aetate sua maximam imperfectionem, vel earundem opimum nostris temporibus augmentum, imo & quot capita, tot sensus, novaturientium maxime nostrorum hominum attento perspexerit animo. Auctoritatis quidem idolum, quod plus justo venerata est antiquitas, & praedudiciorum nebulas eliminare ac displodere magis magisque nostrum rectissime annititur ævum; sed, pessimo simul consilio veterum medicorum subinde deserit exemplum, qui morborum historias & imprimis signa curatius tradiderunt, ut hinc Cel. Stahlius ex illorum lectione se plus profecisse fateatur, quam neotericorum, & Cel. Lentilius [a] malit scriptorum aliorum totas triremes perire, quam unius Hippocratis libros, atque doctiss. ille Veronensis medicus Jo. Ant. Turcus sapius dicere consueverit: se immensa novatorum commentaria præ una Hippocratis & Galeni pagina facile contemnere [b]. Ita sane Hippocratem non modo

Semper honos nomenque suum laudesque manebunt (sed attenta quoque ipsius operum lectio plures adhuc usus salutari nostra arti affundet egregios; presso namque suo stylo aureas saepe suppressit & abscondidit cautelas, curationes, operationes.

Quis eruditorum nescit hodie, Hippocratem in libello, quem inscripsit περί ὀφθαλμοῦ, mentionem facere alicujus ἐπί τῶν βλεφάρων ὀφθαλμῶν i. e. rasionis palpebrarum oculi; sed, præter unum Dom. Jo. Thom. de Woolhouse nemo istius paragraphi sensum affecutus est, [c] cujus igitur viri natales & studia non ob hoc solum, sed plurima alia in rem ophthalmiatricam merita, tribus indicare non alienum videbitur. Is Profapia nobilis Anglolondinensis, in Collegio Westmonasteriensi sub invocatione St. Petri Regius a pueritia Alumnus, inde in Collegio Sacrosanctæ Trinitatis apud Cantabrigienses graduatus, hinc Oxonii in Collegio St. Mariae Magdalene socius regens, Jacobi II. Britannorum quondam Re-

gis

[a] Tab. Consultator. p. 40.

Rr 3

[b] Freher Theatr. Viror. erud. claror. p. 1302.

[c] Eph. Nat. Cur. ad Cent. V. & VI. append. p. 134.

gis ophthalmiater, in Gallias patria exul trajecit, & Parisiis interea maxime medicinam exercuit oculariam magna cum nominis celebritate, jamjam Christianiss. Regis bibliothecarius subalternus, illustr. societatis Regiæ Londinens. & Berolinens. collega, nec non per plures annos in Prochotrophio Ter-centum cæcorum Parisiis, vulgo dicto l'hopital royal des quinze-vingt, inspector, hereditariam quasi per quatuor generationes eruditionem oculariam insigni locupletavit accessione, per sedulam auctorum, veterum imprimis Græcorum, lectionem, per itinera in Italia, Galliis & patria, & per amplissimam praxim [d].

Prochotrophium hocce, quod tot oculorum morbis affectos alit, optima ophthalmiatrix, que sui similem nullibi habet, est palastra, ubi modo laud. Woolhousius tot affectuum oculi species, quas supra ducentas quadraginta numerat, clare demonstrat suis affectis, convocatio mensuatim istos egrotos, ut examini se quisvis sistat. Egregio hoc instituto non tantum, sed novimestri insuper collegio ophthalmiatico apud Cel. Woolhousium & creberrima post ea per biennium conversatione Parisiis frui & aliquot, sub ejusdem auspiciis, nobiliores oculis feliciter administrare operationes mihi licuit in subjectis vivis. Neque obstitit, quin stimulum potius addidit faventissimo Woolhousio, quod cel. b. Heilteri, r. r. prof. Altorf. doctrina, patrocinio atque hospitio egregie olim auxiliatus, fidelissimi hujus præceptoris memoriam, licet sine factione, perpetuo colerem, novamque cum celeb. Anellio, ophthalmiatro Parisiis, inirem amicitiam; inter quos, quam magna cum animorum contentione bellum literarium hucusque gestum est, tam singulari quisque celeberrima hujus tria me prosecutus est favore.

Inter dictata collegii istius Woolhousiana, que magnum complerent volumen, & qua præter tot morborum species, quadraginta insuper docent operationes in oculo insituendas, vix duas absolvit paginas eximia operatio, de qua hic agemus, eo quod ipsam oretenus saltem tradendam voluerit, nec litteris mandari permiserit unquam. Hanc autem diutius eruditorum desiderio, & quod potius est, ampliori egrorum commodo subtrahere nefas duxi. Hinc, pace Cel. Woolhousii, ipsam hic plenius descriptam meisque scholiis & experimentis auctam candide aperiam, faxit DEUS feliciter.

C A.

[d] Plura de Woolhousii doctrina & vita ad invidiam & ostentationem esse scripta putant aliqui in præfat. & passim, des Dissert. Savantes & critiq. de Mr. de Woolhouse par Mr. le D. Cerf. à Ffort. 8.

CAPUT I.

Historia operationis & instrumenti.

§. I.

Ophthalmiatriam veteribus non adeo incultam fuisse ex Hippocrate passim, Galeno, Aëtio, Celso &c. abunde constat, utpote qui insignium eo tempore ophthalmiatorum, Demosthenis, Justi, Severi, Jesu Haly &c. non modo, sed plurimarum quoque operationum, oculis adhibitarum disertam faciunt mentionem. Aliqua in hanc rem exhibet specimina notissimus ille Hippocratis, *περὶ ὀφθαλμῶν* libellus, neglecta & prætervifa quidem hactenus à plerisque, vel quod tanti non facerent isthunc libellum, sicuti commendatissimus alias Hippocratis commentator *Prosper Martianus* illum in suo indice libror. Hipp. & toto commentario plane omisit, [e], vel inter spurios insuper numerarent, ut in eo commentando laborem collocare noluerit *Hier. Mercurialis* [f]. Hanc litem jam non facio meam. Sicuti enim scripta Hippocratis edita putat Martianus non ab uno illo Coo, sed aliis ejusdem nominis, nec multum interesse censet, modo veram doctrinam & Hippocraticis dogmatibus consentientem contineant; ita & de hoc controverso Hippocratis foetu tandem decidere liceret, qui sane, licet undiquaque perfectus non sit, gravitati tamen Hippocratis & doctrinæ nihil derogare videtur. Textus græcus ita se habet:

§. I I.

Ὅταν δὲ ζύξης βλέφαρα ὀφθαλμῶν, ζύειν εἰρω μιλησίω ἔλω καθαρῶν περὶ ἀρακίον περιελῶν αὐτήν, τὴν σεφάνην τῶν ὀφθαλμῶν φυλασσόμεθα, μὴ διακίσεως πρὸς τὸν χόνδρον: σημεῖον δὲ ὅταν ἀπόχρη τῆς ζύσεως, ἔκ ἐτι λαμπρὸν αἶμα ἐξέρχεται, ἀλλὰ ἰχώρ αἰμαλώδης ἢ ὑδαλώδης. Foëfii versio, à Lindenii parum abludens, hæc est: cum autem oculi palpebras radis, lana, milesia, crispa, pura, circa fufum convoluta radito, ea cautione adhibita, ut oculi coronam evites, & ne ad cartilagineam peruras. Satis derasam esse palpebram indicio est, si non amplius sincerus sanguis, sed fannies cruenta & aquosa esuat. [g] Hujus paragraphi genuinum sensum à nullo usquam Hippocratis interprete perceptum expositumve hactenus fuisse asserit Cel. Woolhoufius, in eo omnes deceptos ratus, quod ἀρεκτον reddiderint per fufum, quod nunc dierum obsoletum, infufum & absurdum omnino sit; tempore vero Hippocratis nihil clarius & emendatius dictum fuisse;

cum

[e] In magno Hippocrate coo explicato. fol. venet. 1652.

[f] In censur. oper. Hippocrat. 8. Basil. 1584. quod absurda non pauca & ab Hippocratica gravitate atque doctrina longe aliena habeat.

[g] Versio foëfii, 8. Francof. 1596. nro. 42.

cum illo tempore atractylis, (cardui aculeati species) pro fuso agresti fuerit, quia vero fusus hodie longe alius sit, oportuisse, loco fusi, carduum atractylim dicere, qui instrumentum vere idoneum ad incidendum & scarificandum constituat, istiusque lanæ milesiæ usum non fuisse solum ut obstaret, quo minus cardui spicula iusto profundius oculum subintrent, sed ne digitos quoque chirurgi intimius pungant [b].

§. III.

Ἄτρακτος, ♂, ὁ, itaque imprimis quid hic significet dispiciendum erit. Galenus in lexico vocab. Hippocraticorum interpretatur: Ὁ μόνον τὸν εἰς τὸ ἱεργεγὸν χρήσιμον ἀλλὰ καὶ τὸ ξύλον τῆ βέλους, i. e. non solum utile ad sacrificium, sed & lignum hastæ. Quod sane rem implicat magis quam explicat, nisi sphalma subsit, ut loco τῆ ἱεργεγὸν, exprimi debuisset χειρουργικόν. Eurip. pro sagitta, Pollux pro parte mali supra antennam utitur; Aristoteles, Plutarchus, Suida pro fuso sumunt, Plinius pro colu [i]. Nam ἄτρακτος, inquit, cnici sylvestris mitior species est, caule tamen rigido, itaque & colu antiquæ mulieres utebantur ex illis, quare quidam atractylida vocant. Ἀτρακτυλῖς, ἴδ., ἡ, spina est, asserente Dioscoride, [k] cnico similis, ob idque a Galeno VI. Simpl. κνίκος ἀγρῖος dicitur, & a Plinio cnicus silvestris, & quod sanguineum fuccum fundat, phonos; folia fert quam cnicus multo longiora, in summis virgis, maxima parte nuda est & aspera ὧ καὶ αἱ γυναῖκες χρῶνται ἀντὶ ἀτρακτος, i. e. interprete Ruellio, qua feminae pro fulis utuntur; capitula in cacumine spinis horrent; flos luteus, tenuis. Spina hæc variis synonymis innotescit, carduus vulgaris matthioli, vulgatissimus viarum lobelii, carthamus silvestris tragi, carlina silvestris dodonæi, vulgaris clusii, cnicus spinosior C. Bauh. atractylis media gesn. heracantha tab. & denique colus rustica Cord. Æginetæ atractylis rustica, vel cnicus silvestris è spinarum existit genere. Hujus itaque cardui spinosa & aculeata capitula, lana milesia, quæ optima fuit in Ionia ex urbe Mileto, circumvoluta, adhiberi vult Hippocrates ad radendas palpebras, cui instrumento vegetabili nomen ἀτρακτος imposuit, vel ob figuræ similitudinem cum colu, tunc usitata, & cui cannabis pexa solebat circumvolvi, vel ob materiæ, è qua colus & instrumentum hoc constabant, identitatem. Confundunt hic auctores lätina quoque vocabula colus & fusi, quæ tamen sunt res distinctissimæ, ut vel è veteri fabula & effigie de Parcis satis superque claret. Colus hodiernum est bacilli instar longioris, immobilis, cui pexa cannabis circumdata & firmiter alligata est, ut digitis nendo deduci & in filum contorqueri possit, quod dein fuso circumvolvitur, donec in iustum excre-

[b] E. N. C. ad cent. V. & VI. append. p. 134. anno 1717. ubi Woolhoufius indicem inferuit quadraginta circiter operat. chirurg. quas oculis administrat.

[i] Hist. nat. LXXI. cap. 15.

[k] L. III. cap. 25.

verit glomerem. Colus german. *die Kinkel*, gallis la quenouille, fufus autem five fufum dicitur *die Spindel*, fuseaū. Iſtam ergo atraſtylida veteribus potius pro colu, quam fuſo inſerville crediderim. An ὄλας ſignificet hic criſpam, ſ. pretioſam, ſ. fanam & mitem lanam, juxta homonymias Homeri, parum intereſt. ἔθειν eſt infinitivus pro imperativo, dialecto Ionica, à ζύω, rado, lacero, ſcalpo, attero, polio, depecto.

§. I V.

In hac operatione & derafu jubet Hipp. vitare coronam, τήνσεΦάγην, oculi circulum illum cornæ externum, ubi veteres non incongrue dixerunt omnes oculi tunicas concurrere & coire, qui ideo locus cæteris partibus oculi externis & ſenſu gaudet exquiſitione & vasculis ſanguineis eſt reſertior, ut hinc ulcuſcula, furunculi ibidem occurrentes & omnes læſiones ſint peioris commatis. Cartilaginem ſ. tarſum pariter nimis profunde lacerari & radi verrat Hipp. μὴ διακαύσης inquit πρὸς τὸν χεῖδρον, non peruras, quod metaphoricè ſenſu accipiendum erit, quatenus nimia iſthæc laceratio exquiſitum, quaſi uſtionis ſenſum infert vel ad alteram operationis partem & appendicem ſpectat, quatenus Hipp. jubet, ſi opus ſit, poſt abraſionem adhiberi etiam ferramenta minime, ſ. leviter candentia, quibus palpebræ intus debeant inuri, maxime in caſu durioris occalleſcentiæ. Minime tamen hinc conſequitur, Hippocratem in hac raſione & attritione palpebrarum uſum fuiſſe telò ferreove inſtrumento candenti & ignito, cum vel ſola lanæ circumvolutio repugnet, quæ hinc incenſa palpebris & oculo periculoſam intuliffet inflammationem.

§. V.

Inter pauciſſimos tum veteres tum recentiores, qui vel mentionem fecerint hujus operationis, eminet *Paul. Ægineta* [1] hiſ verbis: ſi callus in palpebrarum trachomate ſ. ſcabritie durior hiſ (pharmaceuticis nempe) non vincatur præſidiis, genam inverſam pumice, l. teſta ſepiæ, l. foliis ficulneis, aut inſtrumento, quod à palpebrarum raſura blepharoxylon vocant, abradimus. *Ebaies*, [m] palpebram proponit exaſperandam eſſe & exulcerandam inſtrumento, quod dicitur roſa, ex frondis roſæ nimirum circulatæ ſimilitudine; nam habet caput, inquit, quale denarius & hoc deraditur, uſque quo ſubmoveatur aſperitudo. Hoc vero inſtrumentum putat *Marc. Aurel. Severinus*, [n] eſſe illud, quod ad unguæ oculi derafum vulgati apud chirurgos uſus fuiſſe ſcribit *Arnald. Villanovanus*, calvum ab eo vocatum, & abs Severino l. c. rudi quidem & obſcura delineatione exhibitum, de quo ait: fortalliſ inſtrumentum eſt, quo veteres ad deradendas palpebras uſi ſunt

Tom. I.

S s

βλε-

[1] Medicin. totius Enchirid. 8. Baſil. 1546. l. 3. cap. de Trachem. p. 173.

[m] Tract. 1. Diviſ. c. 2.

[n] Libr. de efficaci Medicin. p. 2. c. 107. p. 114.

βλεφαροξύστρου nominato: cujus meminit *Thom. Minadous* l. 3. de affect. ext. c. 16. quod est de trachomate. *Cel. Woolhoufius* in *Mff.* afferit, in vetustis codicibus Hippocratis atque *Æginetæ* hujus instrumenti adumbrationem reperiri, unde forsan mutuatus sit *Severinus*. Sed idem vel adeo male perspexit hujus blepharoxystri structuram, vel certe verbis & typo tam obscure expressit, ut quale sit, hinc vix divinare liceat. Suspicio ego, ejusdem caput circulatum esse & denarii magnitudine, figuræ concavæ, cujus altera superficies levis & glabra sit, & hinc instrumentum vocetur calvum, altera vero, concava scil. aculeis spinisque aspera cardui cujusdam, in circulum artificiose dispositis, cui affixum est manubrium, vel ut commodius teneatur, vel ut Hippocratis fufum, ab interpretibus sic dictum, melius exprimat.

Reliqui, quos novi, auctores pari laborant obscuritate: *Al. Benedictus*, *Jo. Gorraeus*, [o] *Steph. Blancardus*; [p] qui blepharoxyston definiunt, quod sit instrumentum chirurgicum radendis, vellendis concinnandisque palpebris aptum, à nonnullis xystrum appellatum, ἀπὸ τῆς ξύειν; l. ξυρᾶν, quod est radere, tondere. Unus ille supra laud. *Woolhoufius* quædam commentatus est in hunc textum Hipp. quæ operæ pretium faciant. Cum tamen in *E. N. C.* & passim in catalogo suarum operationum & instrumentorum, it. in supra memoratis dissertationibus criticis, imo in suo ipsius *MSS*to ænigma hoc ophthalmicum penitus solvere noluerit hæctenus, non potuit non grata esse publico litterario, quæ *Duisburgi* ad *Rhen.* 1721. prodiit disputatio medico-chirurgica, de scarificatione oculari Hippocratica, ejusque in plurimis oculorum affectibus insigni utilitate, ab *Jo. Henr. Hampe*, *Siegenanassovico*, pro licentia, quæ hujus mysterii revelationem promittebat. Nescio autem, qua de causa, *Cl. D. Hampe* plures quidem auctores allegaverit, textum græcum resolverit, partes oculi anatomice descripserit, & morbos, qui hanc experiuntur operationem, plerosque explicuerit, justæ tamen lectorum expectationi in xystri ophthalmici compositione & usu, operationis item multiplici subjecto & modo debite indicandis & describendis minime satisfecerit [q].

§. VI.

Instrumentum itaque huic palpebrarum rasioni dicatum ingenia eruditorum & artificum hucusque non minus exercuit, ex quo textus Græci analyfin suppeditavit, atque regno vegetabili illud deberi subinnuit nunquam sine laude nominandus *Woolhoufius*. Plures hinc enatæ sunt blepharoxysti species,

[o] Definit. med.

[p] Lex. med. sub tit. blepharoxyston

[q] Id. reprehendit in *Hampio* celeberr. Heisterus in *chirurg. German. nov. & locuplet.* 1724. *Norimb.* in 4to edit. p. 399. cap. de scarificatione, ubi refert, quod hujus arcani revelatio ipsum magno constiterit pretio, se vero malle ipsam *Woolhoufii* descriptionem expectare, quam sua, forte non ad *Woolhoufii* mentem facta, novam hujus incurre reprehensionem.

cies, breviter indicandæ. *Primum* sit, quod Woolhoufius blepharoxyston vocat κατ' ἐξοχήν, speciemque refert exigui cochlearis è chalybe, cujus superficies convexa pluribus circumquaque eminentiis exilibus, instar limæ, exasperata est, concava vero levis. *Alterum* bivalve quasi est, argenteum ferreumve & è duabus laminis planis antè rotundis, pollicem vere latis, posterius arcuatis & in manubrium coalitis constat, cujus inferior lamina seu valva immobilis aliquot phalangis exilium è chalybe acuum, firmissime infertis, horret, easque per foramina oblonga valvæ superioris elastice transmittit, si hæc comprimatur. *Tertium* vocaveris lanceolam versatilem, duabus tenuibus atque exilibus valvis absconditam, quod palpebris subditum, in gyrum moto longiori stylo & superius conferruminata est lanceola, hæc foras vertit & palpebras incidit. Usus hujus periculo non caret. Parisiis certe de infaulta ejusdem applicatione aliqua audivi exempla. Agmen claudit ineptissimum illud, quod tres cuspides chalybeas intra se invicem incurvatas habet, quibus sane divelli potius & dilaniari oportebit oculi partes, quam incidi saltim & scarificari. Sed & duo priora non majori videntur encomio digna. Quamvis enim casus occurrant adeo callosarum & induratarum partium e. g. in trachomate, ut duro nodo durus merito quærat cuneus, multiplici tamen ex ratione videntur tunc præstituræ incisiones seu scarificationes lanceola ordinaria factæ, quæ viam pandant subtiliori nostro xystro, dehinc applicando.

Felicius rem acu tetigerunt, vel instrumentum è schola Woolhoufii petierunt *ill. medici Berolinenses* [r] verba hæc sunt: instrumentum, quo peragitur oculorum scarificatio, ex vili aliquo vegetabili præparatur, mediantibus cujus præminentibus tenerrimis denticulis, minuta inflata vasa, stringendo, lacerantur. Idem sagaci conjectura affectus est celeb. D. D. *El. Camerarius* noster, vir supra meas laudes positus, [s] suspicans, constare illud ex aristis scite colligatis, pungentibus, asperis & subtiliter scindentibus, imprimis spicarum hordei atque fecalis. Jam itaque cum plenariæ mysterii propalationi proximus sis, ben. Lector, noli quæso inventi pretium è materie vilitate, unde componitur instrumentum, metiri, sed ex incomparabili, quem mox adjungam, usu. Quantum vero casui & ingenio debeat inventio nostrorum in medicina præsidiorum, hujus instrumenti natales denuo testantur. Læsus quidam graviter oculo per acutam aristæ cuspidem in manus incidit ingeniosissim. Woolhoufii, narrante hoc mihi eodem, huicque ansam præbuit de remedio & instrumento cogitandi, quod inflammationem tunicarum, quam effecit, tolleret iterum; disruptis vasculis sanguine turgidis, juxta illud Ovid. [t].

Sic mihi res eadem vulnus opemque feret!

C A.

[r] Act. med. Berol. vol. IV. c. 6. p. 107. an. 1719.

[s] Disp. cui titulus. Miscellanæ theses medico-chirurgicæ, 1724. thes. VI. p. 20. 21.

[t] Ovid. Trist. l. 2. eleg. 1. v. 20.

CAPUT II.

Instrumenti Woolhousiani denominatio, materia, forma, prerogative.

§. VII.

Xyster l. *Xystrum* optime vocatur ab effectu & usu rationis f. lacerationis, quam præstat, (: licet à veteribus quoque id nomen medicamento sic-canti & leniter cathæretico fuerit impositum, [u] item scalpro rasorio, [x] cum epitheto *ophthalmicum*; quod nomen generale ideo præferendum vide-tur determinatæ magis blepharoxysti f. palpebrarum rasoris, appellationi, quoniam nostro non palpebræ tantum subjiciuntur xystro, sed aliæ insuper oculi partes, & alias etiam blepharoxysis multum differt à nostra ophthal-moxyfi. (vid. c. 3.) Materiam ipsi suppeditat spica secalis, hujusque non tam arista, quam gluma. Spica vero botanicis est conus erectus, sive oblon-gus, sive admodum acutus è floribus l. seminibus spisse compositus: arista di-citur, acus exilis & longa, e gluma extans; gluma vocatur, folliculus grani in frumentis [y].

Secale appello plantam graminifoliam, flore stamineo, culmiferam grano majori, ad panificia utilem, quæ culmo f. caule est elatiore, spica paulo com-pressiore, quasi quadrangulari, perpetuo aristata, grano strigiosiore tenuiore & nigriore, glumis non undique tecto, sed magna ex parte nudo, farina ni-griore, humidior, nobis *Roggen*, gallis du seigle dictum.

Glumæ hæ secalis sub examen vocatæ observantur ascendere per spicam è duplici latere binæ, quarum se quævis exhibet bifidam & hiantem, ut gra-num maturum, quod continet solitarium, hinc magna parte nudum prospiciat. Glumæ hujus bifidæ interna dimidia pars f. segmentum, quod respicit proximum alterius glumæ oppositæ granum, mollior, tenuior est atque mul-to brevior, externa vero pars rigidior, in dorso minimis quasi denticulis acutis, albidis, sursum spectantibus horret, inque aristam coit cum reliquis suis lateribus, quam minimæ spinulæ asperam undique reddunt. Hanc ego secalis glumam exteriorem, denticulatam neque hic botanicis pro nota cha-racteristica, qua secale differat à congeneribus, hordeo, panico &c. obtrudo, neque pro objecto physiologiæ botanicæ, cui scil. usui horrentes isti, serviant denticuli, quem tamen haud unum suspicor. Sufficit hoc loco, istas glumas exteriores & aristatas partes, à spica placide avulsas l. abscissas, numero 10. l. 12. quin plures, ita colligandas esse, ut aristæ omnes prope glumam filo lineo, l. serico fortiori, cerato constringantur, filumque pluries circumdu-catur firmiter, ut petiolus quasi & manubrium efformetur dimidii fere polli-
cis,

[z] Paul. Æginet. l. c. l. VII. p. 696.

[x] Jo. Scultet. armament. chir. tab. VI. p. 11.

[y] Jo. Raji. meth. plant. Lond. 1703. p. 197.. sqq.

cis, lati, longitudine, quo instrumentum possit teneri ab operatore, sicque sub aliquali minimarum scoparum similitudine xystrum constituere ophthalmicum.

Glumæ vero ita in circulo sunt collocandæ & dirigendæ, ut earum dorfa seu anguli maxime denticulati atque scindentes undique spectent extrorsum aciemque suam parti affectæ inter operandum infigere queant. Adornatis sic glumis atque aristis filo connexis, aliqua portio glumarum superius refecatur, ut omnes æqualiter emineant; sic pariter, quod ultra fili convolutiones in cauda & sine petioli aristati protenditur, forfice refecatur.

§. VIII.

Spicæ hæ pariter ac ipsa hinc composita xystra loco temperato afferentur & unius ad summum anni ætatem contrahant. Alias enim vel nimis exsiccantur, sicque sub operatione franguntur, aculeosque tunicis oculi altius infixos relinquunt; vel nimia humiditate mollescunt, sicque debita spiculorum rigiditas & tonus fatiscunt. Cuilibet operationi novum plerumque admovetur xystrum, quod nondum inservit, quoniam ipsius spicula inter operandum obtusa atque detrita non amplius scindere valent, nisi ubi molle & detritum expetatur expresse (v. §. seq. 9. ad calcem.)

Aristæ solæ resectis glumis, in xystri formam colligatæ tam acriter non scindunt, & ruptioni aliisque incommodis magis sunt obnoxia; hinc neque hordeum neque congeneres herbæ frumentacæ huic negotio aptæ sunt.

Omnium huc minime quadrat *inermis avena*, quam tamen recentiss. de morbis & operationibus oculariis scriptor Parisinus, Dn. de St. Yves [2] in scenam producit his verbis: les uns la font (scil. la saignée de l'œil) avec un assemblage de plusieurs barbes d'épis d'avoine en forme de brosse, dont on scarifie la conjonctive, en la passant rudement sur cette membrane. Mirum sane lectoribus videbitur, qui hunc Woolhousii æmulum & Parisiis non degentem modo, sed olim quoque ejusdem in deligationibus oculariis subinde ministrum adeo latere potuerit hæc operatio, ut ipsam confunderet cum venæ sectione oculari & avenæ acutas vel scindentes affingeret aristas, quam tamen totam quantam inermem & nulla sui parte huic negotio aptam natam mox judicabit, qui semel illam inspexerit vel obiter. Hanc, aliasque plures anatomicas atque chirurgicas animadversiones proferendi in hunc Dn. de St. Yves librum, ob multas nihilominus encheireses & observationes utilissimas sua laude non privandum, dudum occasionem præbuisser Woolhousiæ cribrationes, sub meo nomine, me autem inscio, nunc & invito, prelo mercurioque eruditorum parisiensi commissæ, nisi tempus concatenatis meis & magis necessariis utilioribusque distractionibus impendere practicas, cætera

S s 3

vero

[2] Nouveau trait. des malad. des yeux &c. 8. Paris 1722. p. 194. seq.

vero non tam disputationis ferram recipere, quam christianam Ovidii laudem sectari maluissem.

Non ego mordaci distinxi carmine quemquam!

§. IX.

Succedanea glumæ fecalinæ pro xystri fabrica curioso scrutatori regnum vegetabile offeret plura; aculeos huc advocare licet & hamulos variarum cardui, lappæ &c. specierum. Caules, folia, calices, fructus, asperi, aculeati quot suppetunt? Imo è reliquo naturæ penu, regno scil. animali & minerali, quidni alia xystri specimina juvabit depromere? Allicientur itaque fortassis nob. DD. opposites, ut naturam artemque felici connubio jungentes aliud excogitent inveniantque xystrum ophthalmicum, omnibus numeris absolutum. Veteribus, ad attenuandum & atterendum trachoma, leucoma callumque duriorum, in usu fuisse folia ficus, pumicem, testam sepiæ, asperam certorum piscium marinorum cutem &c. è Galeno & Ægineta patet.

Specialem adhuc attentionem meretur equisetum majus, depile, nudum à Fuchso vocatum, caules habens geniculatos, scabros, qui per microscopium observantur constare multiplici serie perpendiculari, f. plurimis quasi columellis, quæ plurimis conferto agmine denticulis cuspidibusque, oblique sursum inclinatis exasperantur cum intermediis inter quamvis columellam fulcis perpendicularibus. Caules hi artificibus inserviunt ad ferrum, lignum &c. polienda, venales sub nomine *Schachtelhelm* vel *Schafftheu*. Alteram equiseti speciem pilosam culinis inservire nostris & hinc abs fuchso [a] vocari *Kandten-Kraut*, quasi herbam cantharorum purgandorum, notissimum est. Qua ratione hinc equisetum in genere sit absterfivum, adstringens, traumaticum, præsertim in pulverem contritum vulneribusque inspersum ex Fuchsi &c. commendatione, illis ex indigitata particularum figura deducendum relinquo, quibus alias medicamentorum particulæ hamatæ, scopales, cuspidatæ & reliquæ explicationes ejusmodi placent. Caulem modo majoris istius equiseti huc traho, quo nimirum in trachomate, scirrho, ectropio aliisque morbis, ubi superficiem callosam durioribus aggredi, arrodere & quasi limare decet, felicius forsitan utaris, ac nostro xystro, quod vel nimis laceraret, vel uncis suis sub operatione infixum longiorem neceret moram, & dolorem ægro causaret exquisitiorem in parte affecta valde callosa.

§. X.

Ex his autem facile perspiciet ben. Lector, xystrum *Woolhousianum* omnibus reliquis hætenus allatis palmam præripere; hujus enim sive parabilitatem spectes, f. pretii vilitatem, f. tenendi commodum, f. adhibiti securitatem

[a] Herbar. german. in fol. c. 21.

tem, undiquaque sese commendabit. Exigua ejusdem moles hucusque etiam egregie favit Woolhousianis affectis ad occultandum sub digitis commode hoc instrumentum, eidem adhuc fini apud formidolosos patientes vel aliam ob rationem, utiliter inservitura. Nullus autem huic metus est ab hæmorrhagia periculosa vel lethali, quam tamen à subtilibus licet lanceolis, nec adeo profunde adactis, in cucurbitularum cum scarificatione impositione profectam subinde narrant historæ. [b] Mirum pariter est, à dentibus f. cuspidibus non valde acutis vel scindentibus, sed acuminatis saltem & rigidis [c] quos hircus f. sanguifuga abscondit in ore suo triangulari, & ope horum parti, cui applicatur fugendæ, vulnus infligit triangulare non adeo profundum, tantum concitari affluxum, ut per plures non modo horas, sed etiam dies pertinaciter fluat sanguis, nec ischæmis linteisque impositis facile sisti queat, licet nulla conspicua vasa videantur læsa, testante solet ff. mox laudato *Dillenio*; sed nec tale quid, sub frequenti & asperiore etiam subinde Woolhousiani xystris usu hactenus evenisse constat, nec facile eventurum puto. Timidas & delicatulas plures jam personas hoc aggressus sum xystro, aliquas etiam teneriores sub operatione in lipothymiam lapsas, sed nondum mihi accidit, quod *J. Walens* [d] de timidis observavit: quod scilicet eis scarificatio interdum sanguinem non educat. Pariter, cum vegetabile hoc xystrum unicæ operationi adhibitum suo officio plerumque sit defunctum & abjici debeat, (: exceptis paucis casibus, ubi xystrum hoc emollitum quasi & è prægressa operatione paulisper detritum præfertur, quam tamen emollitionem quoque præstaret brevis maceratio xystri recentis in aqua tepida) molestiam hanc toties repetendæ compositionis eximia hac compensat securitate, ut sic propagandi contagii in malignis & contagiosis oculorum affectibus non evadere possit vehiculum, sicuti scalpella, lancettas ab ægro inquinatas & non satis deterfas sollicitè, fontica, aliis fanis posthæc adhibitas, mala novimus intulisse [e].

C A P U T III.

Operationis nomen, subjectum, indicantia, analogia, modus, cautela, usus.

§. XI.

Sicuti vocavimus instrumentum, ab effectu, xystrum ophthalmicum (§. 7.) ita ipsam operationem appellabimus *ophthalmoxysin*, f. oculorum rasionem. Cur autem illas non retinuerim denominationes, sub quibus jam

inno-

[b] Rhod. obs. 69. c. 6. it. E. N. C. cent. IX. p. 13. it. Langius epist. 40. l. I. p. 175.

[c] Cuspides illæ f. aculei male negantur a Franc. Poupart, journ. des scäv. 1697. edit. Amst. Tom. 25. p. 537. recte v. asseruntur & pinguntur ab Jo. Jac. Dillenio E. N. C. cent. 8. obs. 57. p. 338.

[d] Method. Medend. p. 90.

[e] Crato in Epist. 139. p. 243. meminit scalpelli impuri, in scarificatione communi peri-

innotuit, scilicet venæ sectionis oculariæ, i. scarificationis oculi, vel blepharoxylis, mox patebit? Ab ipso Woolhoufio vocatur passim le degourdiement ou degonflement & scarification du globe de l'œil; [f] item specifica oculi scarificatio. Abs Cl. D. Hampel. c. atque ab aliis pariter scarificatio vocatur ocularis. [g] Non pudet me scarificationis tituli, qui chirurgorum turbam in germania dirimit in classem sic dictorum purorum & impurorum, inter quos plerumque non melius ideo convenit, quam inter canes atque feles. [h] Sed cum scarificatio plurimum differat ab hac operatione & instrumento & modo, subiectoque ordinario, præstare videtur nomen $\xi\upsilon\sigma\iota\tau\tilde{\iota}\sigma\ \delta\phi\theta\alpha\lambda\mu\tilde{\iota}\varsigma$, i. ophthalmoxylis Hippocraticum retinere.

Subiectum f. partes oculi, quæ huic operationi subjiuntur, non palpebrarum modo interiora constituunt, (uti vult Cl. Hampe.) sed ipsius quoque oculi *tunica conjunctiva* atque *cornea*, it. *glandula* & *caruncula lacrymales*, in certis casibus. Ut plurimum tamen palpebræ tantum hanc experiuntur operationem. Partibus hisce nunc anatomice & physiologicè expendendis superfedeo, cum id toties & novissime sit actum ab aliis, & quæ forsitan de proprio possemus aspergere, nos hic longius justo abriperent. Plura forsitan afferentur ad hanc rem facientia in *orat. mea inaugurali* propediem habenda de *minutis anatomicis, magnis in praxi momentis*. Subiectum hoc varie p. n. afficitur, sicque fit *indicans* nostræ operationis. Ita *tunica conjunctiva* f. ipsum album oculi xystro subjiuntur ophthalmico, cum ulcere obsidetur exiguo, *Psyracium* dicto, cujus fibræ vasculave mox mox divellendæ sunt per ophthalmoxysin, antequam suppuretur: it. in *panno*, i. panniculo, ut ipsi nutritio intercipiatur & incrementum inhibeat, vel post operationem panis relictae, uti facile fit, aliquot fibræ penitus diserpantur & deleantur: it. in *chemosi*, ubi vascula sanguinea valde turgent & supra corneam eminent; porro in *phlyctenis* seu bullis ardentibus, quæ *corneam* æque ac *conjunctivam* obsidentes & serum acre rosivum continentes mox aperiendæ sunt acu quadam ophthalmica, i. lanceola, dehinc xystro nostro radendæ & decocto traumatico fovendæ. Magis adhuc tunica cornea requirit ophthalmoxysin, juxta Cel. Woolhoufium, in *venositate*, ubi vasa sanguinea, nova quasi, corneæ inducuntur atque turgent, quod alias etiam sæpe accidit in *chemosi*, & panniculo carneo, vasculoso, qui corneam subinde profundius penetrant, ut ex pellucida plus minus rubescat, opacetur, vid. sæpe cit. in E. N. C. locus. Palpebrarum itaque, superioris & inferioris, internæ superficies ordinarius sunt

periculose insipientis. Apud nos in oppido Canstatt ante 20. annos venam secuit chirurgus ægro, lue venerea contaminato, eademque lancetta pluribus aliis venas aperiens scdam pariteri suavit sphydem, de cujus arthriticis reliquiis nuperime ahuic me consuluit mulier Canstadiensis, licet curam postea superarit salivatoriam.

[f] L. Cerf. diss. crit. dans la specificat. des 40. operat. oculaires de Mr. de Woolh. §8.

[g] E. N. C. append. ad cent. V. & VI. p. 134. §. 5. & p. 136. §. 1.

[h] Hanc litem false pertrinxit Jo. Casp. Schwarz in der *gezeichneten Narrenkapp der bader und barbierer*. Frenzb. 1712.

funt ophthalmoxysis ſubjectum, idque non modo in domeſticis palpebrarum morbis, ut in *ectropio*, *miltofi*, *trachomate* &c. ſed in pluribus quoque aliis oculi in- & externis affectibus. *Caruncula lacr.* in encanthide ſeu relaxatione & intumeſcentia [i] in *peribroſi* ſeu pruritu & exulceratione &c. *Glandula* vero *lacr.* in prolapſu & anatoſi ſeu hiatu, apertione & laxitate p. n. ductuum ſuorum hydroblepharicorum leniori quandoque corriguntur & roborantur ophthalmoxysi.

§. XII.

Analogæ Operationes, quæ cum ophthalmoxysi vel confunduntur, vel ejuſdem uſum illuſtrant, & aliquo modo ſimiles ſunt, huc redeunt: *Blepharoxysis*, ſuffricatio, levigatio, interpunctio & depuratio palpebralis (ſynonyma ſunt Woolhouſio.) inſtituitur in omni ulcerationis ſpecie glandularum lacrymalium & ciliarium, in trachomate, ectropio, cæterisque palpebrarum & tarſorum affectibus inveteratis & rebellibus, qui communiter nulli remedio cedunt (k). Proprie tamen reſtriſta eſt ad duriores aſperitates & varias palpebrarum calloſitates, quas jubet Woolhouſius primum incidere & interpolare pluribus vulnuſculis ſuperficialibus, per interſtitia ſeparatis, & apice ſaltem lanceolæ ordinariæ ſuſpenſa manu velociter inſtigendis, Gallis dechiqueter, ut locus dehinc fiat duriori xyſtro ferro, ſuperius allegato & reſutato (§. 5.) *Apotriſis corneæ* eſt adverſio, eroſio macularum albidarum, l. condensatarum & corrugatarum corneæ pellicularum & reſeratio obſtructorum ejuſdem vaſorum cryſtallinorum, procurata vel ope medicamentorum, ſuperius ex parte indicatorum, vel raſionis & abraſionis ſuperioris pelliculæ & cruſtæ, quæ in cornea eminet, mediante ſcalpello exiguo, quod invenit Conſt. Africanus, ſcalprum vocans ophthalmicum ſeu xyſtrum, & feliciter hanc apotriſin primus forte celebravit. *Phlebophthalmotomia*, venæſectio ocularia non facile dignoſcitur in ſcriptis Woolhouſianis, typo impreſſis, ab ophthalmoxysi, de qua in præſens agitur, imo confunditur adeo, ut prædicata, quæ tribuuntur ſcarificationi oculariæ (ſeu ophthalmoxysi) & phlebophthalmotomiæ tanquam utrique narrentur communia, cum re ipſa tamen ſint contraria & incompatibilia. E. g. in diar. erud. Pariſ. 1696. d. 12. Novembr. venæſectio ocularia laudatur, quæ perſici poſſit cum æque exiguo dolore, ac periculo, ope parvulæ lanceolæ, quam phlebotomen oculariam nominat, inque E. N. C. l. ſæpe cit. p. 133. ad eundem modum & inventionem provocat, quibus revera phlebophthalmotomia peragitur. Jam vero mire diſſonant verba in diſſ. crit.

Tom. I.

T t

Wo-

[i] Scarificat vero & attenuat abraditque ipſ. m ita auſtam productamque Woolhouſius xyſtri ſui ſubtilis acieculis, poſteaue collyrio adſtringenti deterſivo & deſiccativo priſtinam ſbris tenſionem reſtituit. Sunt ipſa Woolhouſii verba l. c. E. N. C. p. 136.

[k] In E. N. C. & catal. operat. Woolhouſian. diſſert. crit. DD. le Cerf. In hoc catalogo peculiarem efficit operationem e levigatione palpebrarum calloſarum, quam tamen in E. N. C. unam eandemque deprædicat cum blepharoxysi. Sed cavendum hic, ne entia præter neceſſitatem multiplicentur,

Woolh. cit. p. 350. ubi iterum scarificationem & phlebotomiam oculi pro synonymis affert, & ceu operationem, ab Hipp. in libello de visu obscure indicatam allegat, cujus vero illustrationem & inventionem in supra citat. diar. erud. Paris. & catalogo fuorum instrumentorum prius impresso, notam fecerit. Atqui in ophthalmoxyli, seu quam vocat Woolhoufius, scarificatione oculi, instrumentum est vegetabile, e glumis aristarum secalinis & dolor ægri inter operandum exquisitus, in phlebotomia vero oculi adhibetur lanceola, minerale & ferreum instrumentum, quæ nullum, l. exiguum ægro dolorem causat, ut cætera taceam, quibus discrepant.

Inventionem hujus Phlebotomiæ suam quanti æstimet cel. Woolhoufius, inde satis patet, quod inæstimabili illi comparet (l) secreto Hovii, quo cataractas sine operatione prætendit curare, (m) hætenus autem, quod sciam, paucissimis probavit exemplis. Inventum hoc phlebotomiæ oculariæ primum publico annunciavit Woolhoufius in catalogo fuorum instrumentorum, quem Parisiis anno 1696. imprimi curavit in 8vo, cujus extractum exhibet diar. erud. Paris. edit. Amstel. tom. 24. anno 1696. die 12. Novem. p. 681. ad hoc inventum se refert Woolhoufius in E. N. C. loc. cit. p. 133. & Magistro Antonio exprobrat ejusdem ignorationem, in ephemeridibus gallo- rum tamen dudum memorati. Hanc vero phlebotomiæ oculariæ vel inventionem, vel descriptionem certe, jam ante plus quam centum annos propagatam fuisse abs famigeratiss. Fel. Platero [n] Cl. Woolhoufius ægre non feret, ut moneam, utpote, qui facit exceptionem ab illa doctiss. Schelham- meri regula vel observatione [o]. Instituitur hæc phlebotome in panniculo vasculoso, sebel Arabum dicto, ubi plexus vasculosus, ruber ex angulo oculi interno ut plurimum ortus, toti denique implicatur conjunctivæ, extumescit, tensiones, lancinationes dolorificas, lacrymationem, & visum reddit obscurum; vel in *Sevola Constantini Africani*, cum vas sanguineum prætumidum majora indies sumit incrementa, & pruritus subinde provocat molestissimum & lacrymationem, nec minus visum corneamque obscurat.

Operationem tum præcedunt variæ præparaciones per vesicatoria, V. S. arteriotomiam temporum, setacea, fomentationes &c. scopo & evacuandi & revellendi, deinde elevatum parumper vasculum ope acus curvæ, planæ, non scindentis, forcice dissecatur vel lanceola; si plura turgeant, rescinduntur

[l] Diff. scæv. & crit. p. 311.

[m] Hovius de circ. hum. motu in ocul. p. 122.

[n] Prax. med. l. 1. Tit. de visus læs. 8. Basil. 1609. p. 280. Panniculo l. tollendo: l. post extractionem repullulato, venarum tunicæ adnatæ incisionem suadet opponendam, impositis postea siccantibus; item sæpe secando illas venas, ut sanguis profluat, panniculum l. præcaveri, ne formetur, l. factum marcescere asserit. Eodem provocat M. A. Severinus, de Effic. med. Fft. 1646. p. 55. C. 10. de phlebotome venular. oculi tunicarum.

[o] Additament. ad introd. in med. Helmstad. 1687. p. 255. In anglis plerisque omnibus desiderat, quod spernant monumenta antiquitatis, & alto supercilio, priusquam evolvant, contemnant, partim præjudiciis seducti, partim ex *ἀνταρξία* quadam, nisi tamen forsitan dissimulent.

tur vel simul & semel, vel repetitis vicibus pro ratione circumstantiarum, & sanguis, qui hinc emanat, fluere non cohibetur, sponte cessaturus. Si vascula hæc sanguinea contorqueantur in varicosos nodos, hi ipsi cauterio actuali exiguo inurendi sunt, ut vis ignis in ipsam penetret scleroticam, non tamen perforat eandem, nisi in casu *Phacosis*, quæ tumor est niger, lenti similis, ubi sclerotica exulcerata transparet & protuberat per adnatam. Ibi sanguis coagulatus, dissectione plenaria scleroticæ, penitus educi debet. Hujus phlebotomiæ oculariæ, s. dissectionis vasculorum sanguineorum speciem, aliquibus usulem allegat quoque Dn. de St. Yves, [p]. Ad phlebotomiam oculariam adhuc referunt illam venæ angularis, in angulo nempe oculi interno, sectionem tantopere commendatam ad plurimos capitis, oculorum & faciei morbos ab agmine medicorum veterum atque recentiorum [q].

§. XIII.

Hujus ophthalmoxysiæ usum porro illustrat communis illa & κατ' ἐξοχήν sic dicta *scarificatio*, quam & chirurgi, sic dicti puri (§. 10.) ope scalpelli rasorii vel alius exercent in partibus oedematosis, gangrænosis, sphacelatis, & balneatores celebrant in tantum non omnibus corporis regionibus externis, scopo derivandi atque revellendi, idque mediante vel lanceola elastica, tanta celeritate & artificio, ut miratus olim sit Cel. Dionis [r] vel capsula illa scarificatoria, cujus aliquam suppeditavit ideam Ægineta [s], amplificavit Paræus, [t] perfecerunt recentiores, ut laudabile doloris atque laboris nunc præstet in scarificatione compendium. Hujusmodi scarificationibus agrediuntur Galli & Angli quoque *amygdalas* prætumidas, inflammatas, scirrhosas, Ægyptii vero *gingivis, naves*. Harum scarificatio, Ægyptiis tantopere laudata in febribus malignis, ex haud una ratione meretur commendari & nostratibus. *Applicationem hirudinum, suctionem vulnerum*, crebras sic dictorum *Aleptarum*, seu unctorum, *frictiones, acupuncturam Chinesium* multum habere, quo convenient cum ophthalmoxysi, ejusque usum illustrent, facile dispalescet, si conferantur invicem.

§. XIV.

Modus operandi in ophthalmoxysi ut clare & distincte pateat, enarrabo, quæ operationem præcedere, constituere & consequi debeant? Præcedit vero ut plurimum consuetarum revulsionum & derivationum una alterave, per lenes pur-

[p] Trait. des malad. des yeux p. 195.

[q] M. A. Severinus in efficac. medicin. p. 55.

[r] Cours d'operat. de chir. Paris. 1744. p. 718.

[s] Encheirid. tot. med. p. 460. quidam ut uno ictu tres plagas injicerent, instrumentum excogitarunt, tribus scalpellis æqualibus simul junctis.

[t] Chirurg. L. XI. c. 5.

purgationes, per venæsectiones, in pedibus maxime & jugulo, per cucurbitularum, cum vel sine scarificatione usum, per setacea auricularum & nuchæ, per hirudinum applicationes, in partibus ab oculo remotis scopo revelendi, in propinquis derivandi; in duriore trachomatis & ectropii specie præmittuntur aliquot incisiones seu scarificationes, lanceola factæ, vel puncturæ & attritiones per blepharoxylton Æginetæ ferreum, dehinc succedit mitius nostrum vegetabile ophthalmoxyltron, epithemata, cataplasmata, fots, collyria varia pariter subinde sunt prælibanda.

Ipse operatio perficitur hunc in modum: ægro l. in sella sedenti, l. quod præstat, supino jacenti in lecto, capite declivi, manus caputque tenentur ab adstantibus, si opus videatur; lumen l. solis l. candelæ modicum & à latere affecti oculi admittitur, palpebras ægri radendas claudit operator & arcte adducit invicem, seu ipsum ægrum claudere jubet, dehinc alterius manus indicem palpebræ superiori, & pollicem palpebræ inferiori admovet, easque leniter deprimit, ut tarsi cum maxima palpebrarum interna parte vertantur extrorsum & ectropium quasi artificiale constituant. In hoc situ detentam superficiem internam palpebrarum utramque xyltro suo, quod alterius manus pollice & indice tenet, ab angulo externo versus internum quaquaversum radit, vel ordinarie superne deorsum perpendiculariter quasi (ne glandulæ ceracæ Meibomii divellantur) plurimis incisionibus, puncturis, lacerationibus simul vulnerat, interpolat, & pro rei exigentia, l. levius, l. profundius adigit illos denticulos glumæ uncatos s. serratos, adversim, sive contra spicula sua inclinata, sicque eo efficacius inflicta. *Terminum operationis* raro illum ab Hipp. (§. I.) præceptum assequi licet, ob delicatulos nostri seculi ægrotos, qui dolores ab operatione provenientes diu ferre recusant, & vel unius xyltri aciculas unica vice obtundi & obteri vix patiuntur. Duplicem vero ista Hipp. verba sensum admittunt, cum satis derasæ palpebræ hoc signum constituunt: *si non amplius sincerus sanguis, sed sanies cruenta l. aquosa effluerit.* Scil. num hoc criterium intellexerit de quantitate operationis continua l. discretæ, obscurum est? i. e. an operationem una vice eoque continuari, donec sanies modo cruenta effluat? num vero per intervalla repeti voluerit, donec non amplius sanguis sincerus, sed cruenta l. aquosa denique sanies promanet. Terminum vero, hoc illove sensu acceptum, optime figit effectus sperati obtentio, cum partes inflatæ subsident, infarctæ deplentur, duræ mollescunt, sicque temperies, conformatio, color, usus &c. partium ad naturalem redeant statum. Aliquando bis uno die perficienda est, si urgeat dolor, l. vasorum turgescencia, l. inflammatio, ut in variis casibus ophthalmiæ, panni vasculosi & inflammatorii, chemosis &c. Ordinarie semel quotidie mane vel vespere, aut alternis diebus, aut adhuc rarius, in affectibus inveteratis, rebellibus raro plus quam decies vel quindicies adhiberi solet, *intra minutum fere semper absoluta.* Effectus operationis ita peractæ sensibilis hic est, ut grumuli sanguinis fibrosi, coccinei, instar arteriosi, promanent, dehinc serum ichorosum, l. gelatinosum, uti in scarificationis fine

sine alias accidit, exsudat per dimidium fere quadrantem horæ. Huic fluxui promovendo, sanguinique stagnanti per referata jam oscula expellendo favent liquida tepidaque medicamenta, quibus immisceri voluit Hipp. (§. I.) loc. cit. flores æris abstersivos, ope spongiolæ, l. linteoli detriti, per horæ quadrantem, & ulterius, continuo ita applicanda, ut oculus bene foveatur, eluatur, abstergetur, roboretur. Cel. Woolhousio mihiq; ex veterum commendatione, fere solum herbæ hyssopi exsiccatae infusum in aqua fervida, & tepide applicitum, pro hoc scopo sufficit.

§. XV.

Mutantur autem hujus fomenti s. epithematis ingredientia vel statim ab operatione, l. aliquandiu post, pro morbi ratione. Nimirum si *spissus, stagnans sanguis* sit diluendus, seligantur resolventia è fl. samb. lavend. Hb. Hyssop. chæref. sem. fœnic. rad. valer. croco, camphora; cum *sanguis & lympha acriores* temperari debeant, prioribus adde mucilaginosâ, rad. symph. Sem. lin. psyll. Gum. arab. Hb. melil. verbasc. *Ulcerosam diathesim* extergent lenia siccantia, abstersiva e. g. fummitates hyperici hb. agrimon. Sacch. canar. myrrhâ, in aqua calc. viv. leniter ebullitæ, l. solutio lap. medicamento- si crollii in aqu. plantag. l. flores æris in infuso calido. *Atoniæ* solidarum partium obviam ibunt infusa & decocta tonica adstringentia è fl. ros. r. hb. plantag. rad. symph. bistort. Olib. myrrha in aqua ferrarior & vino rubro ana leviter decoctis, & sic porro. Balsami quoque ophthalmici, s. alius collyrii liquidi resolventis l. lenientis, l. detergentis, oculis instillati tepide, usus, noctu maxime ante cubitum, imposito desuper quadruplici linteo suffumigato, calido, sæpe cum prioribus jungendus est medicamentis. Horum apozematum calidorum halitus s. fatus ad oculum dirigitur à quibusdam ope infundibili, cujus basis subditum excipit vaporem, & dimittit per foramen superius, quod est angustius, ad oculum vel apertum, l. palpebris clausum. Hunc in modum usurpari solent aquæ minerales nostræ sulphuræ ad varios oculorum affectus, cui tamen methodo prætuli hactenus fomentationes supra laudatas, ope mollioris spongiolæ l. linteoli sic applicitas, ut ab initio quasi continuo videaris oculum abluere & extergere palpebrarum interiora, dein vero epithema, leviter expressum palpebris impositum, & sicca compressa obtectum aliquandiu relinquo, donec refrigerare cœperit. Huic tramiti intra bihorium vel centies insistere jubeo ægrum, & aliquot postea horis indefessum priorem repetere laborem.

Quo studiosius æger sibi cavet post operationem ab aere frigido, & valde luminoso per aliquot dies, eo melius suo consulat oculo. Hinc vel in loco versetur obscuro, vel umbellam è charta pergamena viridi, vel alia re, supra oculos suspensam gestet, & à lectione, scriptione abstineat. Pariter quæ oculis noxia & in vulgus innotuere, vitentur, imo, ubi l. inflammatio suspecta, l. dolor gravior, l. affluxus largior, diætâ tenuis servanda est & tem-

perans, carnes, vinumque proſcribendæ. Quando corneam, l. carunculam lacrymalem ophthalmoxyſi oportet ſubjicere, ſpeculo opus erit oculari comodo, quale correctum illud Woolhouſianum eſt, quò palpebræ ſerventur diductæ, & ipſe globus oculi detineatur ſtabilis inter operandum, in reliquis vero raſionis oculariæ ſubjectis ſpeculum oculi potius impedimento foret, quam uſui. Si tamen vel ob reniſus ægri, vel palpebrarum, ſuperioris maxime, quæ ſemper difficiliter tantum evertitur, quantum opus eſt, craſſitiem, tumorem &c. non liceat partes operationi ſubjiciendas ſatis detegere, quidni arripiatur *conſilium* celebris olim in Anglia ophthalmiatri, *Turberville*, quod exſecutus ipſe eſt, teſte Woolhouſo, ad palpebras pro lubitu & ſine tot manuum impedimentis diducendas in operatione unguis ſ. panni? quod huc redit: adaptavit iſte duo fruſtula lintei novi, limbo ſuo (Gallis liſiere, German. *Selbende*) inſtructi, eaque glutine ſcriniariorum liquefacto obducta, oris atque tarſis palpebrarum, aliquot ante operationem horis ita adglutinavit, ut pars lintei exigua ſub ipſa palpebra affigeretur, ſicque poſtea, attractis illis laciniis inter operandum, palpebræ ſine negotio verterentur extrorſum.

§. XVI.

Plures circa hanc delicatam operationem *cautele* obveniunt *practice*, quam aliquibus videri poſſet, qui vel ſubtiliſſimam & intricatam oculi ſtructuram neſciunt, vel non perpendunt, operatorem in minima parte occupatum, totum requiri, ſicut de natura *Plinius* aſſeruit: illam nuſquam magis quam in minimis totam eſſe. Primum igitur huc ſpectat generalis cautio, quo chirurgus ſuæ proſpiciat conſcientiæ & famæ. *Nec temere, nec timide*. Eo non mox provolandum & ægri ſanguis proterve ſitiendus eſt, niſi neceſſitas urgeat, vel alia jam ſpem feſellerint. Moneat ægrum, ſequè hoc *prognofico* muniat medicus, operationem, non ſine dolore, ſed brevi, peragendam ſanguinis viſcidi ſtagnantis evacuatione & excretis grumulis ſtipari. Ab unica operatione non ſemper deſideratus obtinetur mox eventus, nec ſemper & inſallibiliter à pluribus; ſucceſſu tamen temporis, ubi ab omni medicatione deſtitit æger, uti alias per hyſterergiam, eum votis reſponſiſſe obſervavi plus ſemel. Accidit aliquando, ut vitio l. operatoris, negligenter glumas inſtrumenti colligantis, l. rudiorum ſub operatione impetum exercentis, l. ariſtarum nimis ſiccarum & fragilium, ſpiculum remaneat in oculo, quod, ceu *ſpina infixæ*, mox turbas daret, morbo priori ſubinde majores, niſi æque cito ac facile extrahi l. ſpongiola poſſet abſtergi. *Glandule ciliares* illæ, *ſebaceæ Meibomii* dictæ, in palpebrarum raſione per xyſtrum vegetabile citra damnum tanguntur ordinario, ne tamen perpendiculariter & undulatiſſime ſitas raſione tranſverſali nimis profunda lædas & exulceres, cave; multoque magis in illa palpebrarum interna intumeſcentia, vaſorum ſanguineorum turgeſcentia & igneo tarſorum *rubore*, quæ *Pachyten Galeni* conſtituunt, cum noſtra ophthal-

thalamoxyfi caute mercandum erit, paulo superius in palpebris instituenda, ne textura harum glandularum pessundetur.

In carunculæ atque glandulæ lacrymalium affectibus, post allegandis, summa diligentia & suspenfa manu id agendum est, ne vel prolapsæ partes ulterius sedibus suis dimotæ lacerentur, l. ductus aquosi disrumpantur, l. puncta lacrymalia exulcerentur, coalescant. *Pellucidam corneæ tunicam* si profundius laceres excoriesve imprudenter, relinquetur cicatrix l. macula albida, indelebilis præsertim apud adultos, quæ visum posthæc eo magis intercipient, quo vel latior & profundior, vel pupillæ magis erit obversa. In casu frequentis & profundæ rasionis, vel exulceratæ simul internæ palpebrarum superficiiei, posset denique bulbus oculi cum palpebris concrefcere, & e levi gravior morbus, scil. *symphysis* & *prospophys* nasci. Hinc juxta *Fel. Plateri* consilium [u] frequenter movendus est oculus, l. exigui 69. lapilli, l. levia succini frustilla, l. semina hormini intra palpebras, insinuantur, concretionem impediencia. His bene observatis ophthalmoxyfin feliciter semper administratam nec ullo malo symptomate vidi exceptam. Unicum mihi suppetit exemplum in puella, cui non tam operatio hæc innocentissima, quam ineptissimum licentiosæ viventis regimen pessime cedit. Nimirum hypopyo laborans bis jam sustinuerat hanc operationem, non sine spe felicis successus, sed epithematibus calidis humidisque obtectum oculum adeo incaute aëri exposuit libero, frigidiusculo, ut semel e fenestra prospicientem, altera vice in culina versantem ipse deprehenderim. Hinc quid mirum, quod expansa & aucta oculi interna suppuratione globus denique crepuerit & de visu fuerit actum?

§. XVII.

Succinctam hanc operationis descriptionem excipiat affectuum, quibus convenit, in classes distributio, ut non tam omnes species, quam genera in conspectum prodeant. Istis enim tot jam referti sunt libri, neque falcem licet hic immittere in amplissimam istam messem, sed sufficit normam exhibuisse, qua omnes oculorum, aliarumque partium affectus metiri queat ben. lector, in quantum huc spectent. Laudabilem itaque, imo unicam quandoque præstat ophthalmoxysis opem, in ocul. affectibus, quatenus.

(α) Sanguinem & lympham, quantitate, motu, orgasmo, stasi, extravasatione laborantem corrigit, in *taraxi*, *ophthalmia*, *hyposphagmate*, *chemosi*, *varicibus*, *venositate corneæ*, *contusionibus*, *gangræna*, *anthrace*, *emphysemate*, *encanthide*; stagnatione humorum oculi, quæ obscurum & nebulosum reddit visum; hoc intuitu sæpe perutilis & necessaria est post alias operationes ocularias, quibus supervenit pertinax subinde & periculosa inflammatio e. g. post operationem hypopyi, fistulæ lacrymalis, cataractæ, ungu-

[u] Prax. l. 1. p. 280.

ungulæ sebaceæ, quæ omnes quandoque infelicissima post se trahunt symptomata, nisi occurras hac ophthalmoxysi.

(β) Vitalem laticem, advocat, allicit, vasis, quæ adstricta fuerant, referatis, in *scleriasi* f. lippitudine arida, *ophthalmia tabida*, *atrophia oculi*:

(γ) Sanguinem viscidamque lympham ab internis oculi tubulis revelit, evocat sicque obstructions internas, compressiones, tensiones minuit, tollit, in aliquibus *gutta serena* speciebus, *hypopyo*, f. pure retro corneam, *hypohæmate*, f. sanguine extravasato retro corneam, *empyosi*, f. pure retro iridem, *ectasi*, f. *hyperauxesi* iridis &c. Quomodo incipienti medeatur cataractæ, ex mente *Hipp.* & *Severini* & juxta *Hovii* nova inventa [x] hac vice paucis expedire nequeo.

(δ) Dolorem, à vasorum distensione nimia, l. liquidi acrioris collectione ortum aufert, vel lenit, in *ophthalmia*, in *psorosi*, f. prurigine tarforum & canthorum, &c.

(ε) Ulcerosas impuritates evertit, mundificat, consolidat, quatenus infixum sulphureo-ōinum fermentum provocat, dispergit, & blandiori lymphæ, quæ partes læsas demulceat atque consolidet, viam pandit, in variis oculi exulcerationibus e. g. *argemo*, *peribrosi*, *mydesi*, *encantate* &c.

(ζ) Luxuriantem carnem divellendo delet, in pladarote & hyperfarcossi palpebrarum, callum incidendo, carminando emollit in *ectropio*, *mitosi* & *ptilosi* tarforum.

(η) Partibus relaxatis, debilibus tonum restituit, quatenus nimios humores educit, distendentes vasa p. n. vel deficientes liquores & spiritus allicit, ut sic tubuli ad naturalem redeant diametrum & tensionem, uti in *atonia*, f. *anastomosi* ductuum excretoriorum glandulæ lacr. in *metosi* f. *phthisi pupillæ*, it. proclivitas bulbi oculi à partu difficili, ictu, vomitibus.

Multiplicem hunc usum saniori, quod spero, theoriæ suffultum prudenti confirmatum iri praxi, confido, & multoties in variis oculorum affectibus mihi e voto, successisse, vere testor. Cæcis sane pluribus, in his etiam regionibus, quorum aliqui ne montem Pico, naso imminentem, amplius viderent. Visum restitui plenissime per hanc operationem, DEO juvante.

§. XVIII.

Supereft, ut de usu Xystri vegetabilis amplificando pauca adjiciam, simulque fidem meam liberem, quam olim in disp. mea inaugurali pro licentia (y) expositam, amici cujusdam objectionibus impugnatam vidi. Scil. ibid. mentionem feci fistulæ perinæi callosæ, variam medicationem diu respuen-

[x] Jac Hov. de Circul. humor. mot. in oculis Lugd. bat. 1716.

[y] De Hernia incarcerata folerti delineatione illustrata, novaque extricata encheirid. p. 21. Tubing. 1722. d. 7. Jan.

puentis, quam vero Lutetiæ Paris. in nosocomio, a charitate dicto, feliciter consolidaverim, institutis labiorum fistulæ callosorum scarificationibus, ope xyftri Woolhoufiani. Hanc vero historiam impugnat, l. limitat minimum, cl. D. auctor dissert. inaug. pro lic. de variis lithotomiæ generibus, Argent. 1724. habitæ p. 31. his verbis: volunt quidem nonnulli illas fistulas, sc. perinæi, scarificatorio Woolhoufiano, quo in scarificatione oculorum utitur, curare, exempla que etiam hujus rei, & quidem experientiæ propriæ proferunt: sed omnino credendum esse puto, non fuisse illas fistulas jam formatas, sed partes tantum cuticula quadam obductas, ex qua deinde callus oritur: alias enim illæ subtili hoc scarificatorio nullo modo tolli potuissent. &c. Ad hæc responsum ego omnes rationes anxius conquirere superfedeo, quibus a priori possibilitas talis cutæ evincatur; sed historiam saltem curationis abs me gestæ, fideliter ex ephemeridibus meis exscriptam communicabo, sicque illos convincam, qui vel facti historiam vocant in dubium, vel rei feliciter gestæ, laudem sibi falso arrogare voluerunt. Nimirum:

Die 4. Aug. 1721. In nosocomio charitatis puer 10. ann. ante trimestre calculo sectus abs Dn. Gerard, (chirurgus tum primario nosocomii,) calculus totum latus sinistrum perinæi occupans, ovi gallinæi magnitudine prominuit & catheteris in vesicam introductioni obstitit. Apparatu sic dicto minore sectus æger, calculus, ovum gallinaceum magnitudine æquans, solidus, æqualis, non valde asper levi extractus fuit opera. Ab eo tempore vulnus nunquam coaluit penitus, labiis callosis induratum. Trochisci cathæretici de minio nuperrime iterum appliciti nihil effecerunt. Vulnus pallet, callosum est, urina atque mucago, *des clairs*, per vulnus & penem exeunt. Nullus dolor, nulla febris; cætera etiam bene habet, valde tamen macilentus est. Vesica bene detergatur bis per diem, decocto hordei cum melle rosato injecto. Labia vulneris fortiter scarificavi ad fundum usque, ubi insignem durtiem scarificatorio Woolhoufiano resistentem percepi, unde ab initio puer nullum sensit dolorem, adhuc semel post scarificationem injeci, vulnusque elui. Solum plumaceolum, decocto imbutum, vulnere imposui, compressas fasciamque leviter adstringi jussi, cruraque per aliam fasciam popliteam, la jarretiere, arcte appropinquavi. Cætera, quies, paucus potus. *D. 5. Aug.* vulnus optato colore rubet. Nulla interea mucago excreta. *D. 6.* vulneris hefternus color, mucago jam pauca, urina per vulnus & penem. Injeci aquam calcis vivæ cum parum spir. vin. mell. rosat. & gt. aliquot balsami de mecha. *D. 9. & sqq.* injectiones ex aqua hord. mell. rosato, parum spir. vin. & aqua calcis vivæ ab initio bis, dein semel in die fieri curavi, simplicemque plumaceolum vulnere imponi, at labia ejus, compressis e latere utroque positis, adduci. Medicus, DD. Reneaume, nitrum præscripserat, rogavi, ut addat succinum, in bolo. Scarificavi altera vice leviter. Mucaginem hætenus ut & urinam per penem maxime reddidit. *D. 18.* Labia vulneris rubore florent, pars superior jam consolidata. Scarificavi fortius. *D. 19.* super linteo, cui incumbit, urina madido, réperimus frustula calculosa. *D. 21.* injectiones cessent

Tom. I.

V u

cessent

cessent. Plumaceolo & vulnere illinatur mel rosat. & du melange (seu ungt. digestivi & incarnativi remixti invicem) partes fistulæ vicinæ foveantur spir. vin. calefacto. *D. 24. Aug.* parum urinæ per vulnus extillat. Mucaginem istam rarissime, per penem quoque reddit. Labia vulneris appropinquantur duobus spleniis, ex *Empl. de la croix glutinativo. D. 6. 7. Septembr.* ne guttula per vulnus seu fistulam promanavit, lintea non madida. Decubitus & quies adhuc per aliquot dies observentur: hinc, præmissa purgatione penitus sanatum dimisi, suadens, ut jam per aliquod tempus ab omni nimia crurum divaricatione, perinæi frictione & attritione sibi caveat studiosissime, interea modicæ deambulationes in nosocomio nihil quicquam mali intulerunt novellæ cicatrici.

Ex his itaque patet, fistulam fuisse vere & profunde callosam, cujus latera jamdudum induruere, ob delitescentem diu calculum in perinæo, & quæ variæ tractationi in- & externæ ultra trimestre ipsisque cathæreticis emendari & tolli respuerat. Hæc autem mea methodus facilior breviorque adhuc est illa, quam *cel. Franc. Roncallus*, mæd. Brixienf. [2] ingeniosè invenit & evulgavit. In casibus tamen gravioribus, ad urinam e pene & non e fistula dimittendam, posset simul in usum vocari syringa ejusdem vermicularis, s. catheter flexilis judiciosè emendatus.

Ad alios denique usus adhuc trahi posse xystron vegetabile, sagax facile perspiciet lector ulteriorque, rerum magistra, experientia probabit. **DEO**, omnis lucis fonti, & à quo paucæ etiam hæc scintillæ in me promicuerunt, sit laus atque honos in æternum!

[2] Nova meth. extirpandi carunculas & curandi fistulas urethræ. Brix. 8v. 1720.

F I N I S.

XVIII.

XVII.

DISSERTATIO
MEDICO-CHIRURGICA
DE
MACULIS CORNEÆ
EARUMQUE OPERATIONE
CHIRURGICA, APOTRIPSI.

Quam Præside

BURC. DAVID MAUCHART P.P.

DEFENDET

J. O. WILHELM. BOURY

IHRINGO-MARCHICUS.

Tubingæ die 29 Aprilis anno 1743.

U u 2

